

POSTANOWIENIE

Dnia 11 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Gersdorf (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania A. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o składki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 maja 2011 r.,

zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 listopada 2010 r.,

oddala zażalenie bez obciążania organu rentowego kosztami postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 5 listopada 2010 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, po rozpoznaniu wniosku ubezpieczonego A. N. z dnia 26 listopada 2008 r. o uzupełnienie wyroku tego Sądu z dnia 20 listopada 2008 r. co do zwrotu kosztów procesu postanowił uzupełnić wskazany wyrok w ten sposób, że zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. na rzecz ubezpieczonego kwotę 14.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

oraz kwotę 30 zł tytułem zwrotu poniesionej przez ubezpieczonego opłaty sądowej w postępowaniu zażaleniowym.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony apelacją ubezpieczonego wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. W dniu 26 listopada 2008 r. ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o uzupełnienie tego wyroku co do zwrotu kosztów procesu, skutkiem czego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 23 grudnia 2008 r. uzupełnił wskazany wyrok i zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 360 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje oraz kwotę 60 zł tytułem opłaty od apelacji. Zażalenie ubezpieczonego, zaskarżające to postanowienie w części dotyczącej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, zostało początkowo odrzucone przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 2 lipca 2009 r., I UZ 18/09, jako niedopuszczalne. Następnie jednak na wskutek wznowienia postępowania, postanowieniem z dnia 28 września 2010 r., I UO 1/10, Sąd Najwyższy uchylił własne postanowienie z dnia 2 lipca 2009 r. oraz wcześniejsze postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 23 grudnia 2008 r. w części dotyczącej kosztów zastępstwa procesowego i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny wydał zaskarżone postanowienie z dnia 5 listopada 2010 r.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że w rozpoznawanej sprawie ubezpieczony dwukrotnie składał apelację: pierwszą od wyroku Sądu pierwszej instancji, który po raz pierwszy został uchylony i przekazany temuż Sądowi do ponownego rozpoznania, a drugą od ponownego rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, wskutek której Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 20 listopada 2008 r. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego przekazując sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu. W obydwu apelacjach ubezpieczony wnosił o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny uznał, że postępowanie w sprawie z odwołanie ubezpieczonego zostało ostatecznie zakończone, a stroną która wygrała jest

ubezpieczony, żądanie dotyczące zwrotu kosztów procesu było więc uzasadnione. W sprawie doszło do sytuacji, o której mowa w art. 351 § 1 k.p.c., gdyż w wyrok z dnia 20 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny nie wypowiedział się co do całości żądania ubezpieczonego, skoro nie orzekł o kosztach przedmiotowego postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego. Wobec treści wyroku z dnia 20 listopada 2008 r. należało uznać, że stroną przegraną w niniejszej sprawie jest organ rentowy. Sprawa zainicjowana zaskarżoną decyzją organu rentowego wskutek przekazania jej do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu została bowiem ostatecznie zakończona i to zgodnie z celem ubezpieczonego, jakim było wzruszenie tejże decyzji i uwolnienie się od odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek przez „B.” Sp. z o.o., w której ubezpieczony był członkiem zarządu. Sąd podkreślił, że w sytuacji kiedy organ rentowy wyda kolejną decyzję po ponownym rozpoznaniu sprawy, ubezpieczonemu będzie przysługiwało odwołanie od tej decyzji, którego złożenie będzie z kolei skutkowało zainicjowaniem nowego postępowania sądowego, odrębnego w stosunku do zakończonego obecnie uzupełnianym wyrokiem.

W konsekwencji, na podstawie § 6 pkt 6 i § 12 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348, zwanego dalej rozporządzeniem o kosztach) oraz art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) Sąd Apelacyjny zasądził na rzecz ubezpieczonego łącznie kwoty 14.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (2 x 3.600 zł za postępowania przed Sądem pierwszej instancji, 2 x 2.700 zł za postępowania przed Sądem drugiej instancji i 1.800 zł za stępowanie zażaleniowe przed Sądem Najwyższym) oraz 30 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej od zażalenia.

W zażaleniu na to postanowienie organ rentowy zarzucił naruszenie przepisów postępowania, w szczególności: 1/ art.108 § 1 k.p.c. w związku z art.13 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwą wykładnią polegającą na przyjęciu, że istnieją podstawy do uzupełnienia wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 listopada 2008 r., przez zasądzenie od żalącego się kosztów postępowania mimo, że wskazany

wyrok nie kończył sprawy w instancji, 2/ art.108 § 2 k.p.c. w związku z art.13 § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że istnieją podstawy do zasądzenia kosztów postępowania od wnoszącego zażalenie pomimo uchylecia zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i poprzedzającej go decyzji w całości na podstawie art.477^{14a} k.p.c., 3/ art.102 k.p.c. przez jego niezastosowanie i zasądzenie na podstawie art. 98 k.p.c. kosztów postępowania od żalącego się mimo istnienia szczególnie uzasadnionych podstaw umożliwiających zasądzenie od strony przegrywającej tylko części kosztów albo nie obciążanie jej w ogóle kosztami.

Wnoszący zażalenie wskazał, że sąd drugiej instancji nie ma możliwości orzeczenia o kosztach postępowania w przypadku uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania, albowiem postanowienie o kosztach procesu wydane przez sąd drugiej instancji nie ma charakteru orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w tej sytuacji zastosowanie przepisu art. 108 § 1 k.p.c. jest wyłączone. W przepisach o postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych nie uregulowano kwestii związanej z orzeczeniem o kosztach postępowania w przypadku podjęcia przez sąd drugiej instancji orzeczenia na podstawie art. 477^{14a} k.p.c., w oparciu o który wydano zaskarżony wyrok. W ocenie wnoszącego zażalenie należało zatem odwołać się do odpowiedniego stosowania przepisów o procesie w postępowaniu odrębnym, a więc odpowiedniego zastosowania art. 108 § 2 k.p.c. Art. 477^{14a} k.p.c. „nie ma bytu samodzielnego” i orzeczenie wydane na jego podstawie nie stanowi orzeczenia kończącego sprawę w instancji, o którym mowa w art.108 § 1 k.p.c., tym samym orzeczenie to nie powinno zawierać orzeczenia o kosztach postępowania. W takiej sytuacji odpowiednie stosowanie art.108 § 2 k.p.c. może polegać wyłącznie na konieczności umorzenia przez Sąd Apelacyjny postępowania z wniosku o uzupełnienie wyroku o rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za obie instancje (art. 386 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.).

Wnoszący zażalenie podniósł też, że w sprawie zaistniał szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający odstąpienie od obciążenia go kosztami postępowania w całości lub w części na podstawie art. 102 k.p.c. z uwagi na „fakty związane z samym przebiegiem procesu”. Biorąc pod uwagę stwierdzenie

bezskuteczności egzekucji i nie wykazanie przez ubezpieczonego przesłanek egzoneracyjnych, wnoszący zażalenie miał prawo być przekonany o prawidłowości podjętego rozstrzygnięcia (zaskarżonej decyzji). Ponadto ubezpieczony jako członek zarządu spółki jeszcze w marcu 2003 r. miał możliwość zgłoszenia wyrejestrowania pracowników spółki w określonym terminie (art. 36 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) lecz obowiązku tego nie dopełnił - przyczyniając się tym samym do wydania wadliwej decyzji o przeniesieniu odpowiedzialności.

W konsekwencji wnoszący zażalenie domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, wstrzymania wykonalności zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd Najwyższy, a w przypadku nie uwzględnienia wniosku o wstrzymanie - orzeczenia o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia, ewentualnie wniesiono o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od wnoszącego zażalenie tylko części kosztów albo nie obciążanie go w ogóle kosztami, wstrzymanie wykonalności zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd Najwyższy, a w przypadku nie uwzględnienia tego wniosku – o orzeczenie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz wnoszącego zażalenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest uzasadnione. Wynikająca art. 477^{14a} k.p.c. możliwość uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i poprzedzającej go decyzji organu rentowego oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu wynika z przyczyn zależnych lub zawinionych przez ten organ, które uniemożliwiają merytoryczne osądzenie i definitywne zakończenie sprawy ze względu na istotne lub nieusuwalne wady postępowania przed organem rentowym, które powinny być naprawione przez ten organ przed poddaniem pod potencjalny i ponowny osąd sądowy

odwołania od wydanej nowej decyzji w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Takie uzasadnienie w rozpoznawanej sprawie zawiera wydany przez Sąd Apelacyjny wyrok z dnia 20 listopada 2008 r., ...1564/07. Wprawdzie budzi on wątpliwości ze względu na wcześniejsze uchylene do ponownego rozpoznania wyroku Sądu pierwszej instancji wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 czerwca 2006 r., ...2004/04, ponieważ wyrażone w jego uzasadnieniu oceny i wskazania co do dalszego postępowania wiązały zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i Sąd Apelacyjny przy ponownym rozpoznaniu (art. 386 § 6 k.p.c.). Tego wątku sprawy Sąd Najwyższy nie może jednak rozwijać w postępowaniu zażaleniowym dotyczącym ubocznych konsekwencji (kosztów postępowania) wynikających z „ponownego” wyroku Sądu drugiej instancji z dnia 20 listopada 2008 r., ...1564/07, który nie poradził sobie z merytorycznym osądzeniem odwołania ubezpieczonego od decyzji z dnia 22 kwietnia 2003 r., ale wymienionym wyrokiem (z dnia 20 listopada 2008 r.) orzekł o uchyleniu zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i poprzedzającej go decyzji z dnia 22 kwietnia 2003 r. oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu, który - jak wynika z pism procesowych składanych w postępowaniu zażaleniowym - także nie może podjąć wyjaśnienia sprawy przez wydanie nowej decyzji, co grozi przedawnieniem zaległości składkowych.

W zasygnalizowanym „zamęcie” decyzyjno-jurysdykcyjnym Sąd Najwyższy uznał, że skutek wznowienia postępowania zażaleniowego w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2010 r., I UO 1/10, przekazującego sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego, wymieniony Sąd Apelacyjny prawidłowo wykonał oceny prawne i wskazania zawarte w uzasadnieniu wymienionego postanowienia Sądu Najwyższego zaskarżonym postanowieniem z dnia 5 listopada 2010 r. w przedmiocie kosztów postępowania wynikających z postępowania zakończonego wyrokiem z dnia 20 listopada 2008 r. Żalący się organ rentowy nie kwestionuje stanowiska, że wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w sprawie o przeniesienie odpowiedzialności za zaległości składkowe powinno być ustalone od wartości przedmiotu sporu, a jedynie podważa zasądzenie takich kosztów w

przypadku wydania wyroku sądu drugiej instancji uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i poprzedzającą go decyzję organu rentowego oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowego, które w ocenie wnoszącego zażalenie nie kończy definitywnie postępowania w sprawie (art. 108 § 1 k.p.c.). Tymczasem z tego przepisu wynika, że sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, co w przypadku wydania wyroku sądu drugiej instancji uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i poprzedzającą go decyzję organu rentowego oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowego (art. 477^{14a} k.p.c.) oznacza potrzebę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania w każdym wydanym wcześniej orzeczeniu kończącym sprawę w danej instancji. Wprawdzie w opisanej sytuacji istnieją podstawy i uzasadnienie do wydania nowej decyzji przez organ rentowy, tyle że może być ona przedmiotem już nowego odwołania, a zatem nowej sprawy sądowej, jeżeli „ponowna” decyzja zostanie wydana i zaskarżona.

Zawarty w zażaleniu zarzut naruszenia art. 108 § 2 k.p.c. jest chybiony, ponieważ dotyczy on orzeczenia o kosztach postępowania w innym przypadku niż w rozpoznanej sprawie, gdy sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego. Natomiast w sytuacji, gdy wyrok sądu drugiej instancji dalej („głębiej”) osądza sprawę przez uchylenie również poprzedzającej wyrok sądu pierwszej instancji decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowego, sąd drugiej instancji jest władny i zobowiązany rozstrzygnąć wniosek o przyznanie kosztów dotychczasowego postępowania w zakresie każdego orzeczenia kończącego sprawę w danej instancji. W przypadku wydania wyroku na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. z przyczyn zależnych lub zawinionych przez organ rentowy nieuzasadnione co do zasady jest orzekanie kosztach postępowania na podstawie art. 102 k.p.c., co nie wyklucza odstąpienia od obciążania organu rentowego kosztami „ponownego” postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym z uwagi na ignorowanie przez wnoszącego zażalenie współdziałania z organem rentowym w wyjaśnieniu okoliczności istotnych do wydania nowej decyzji składkowej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.